

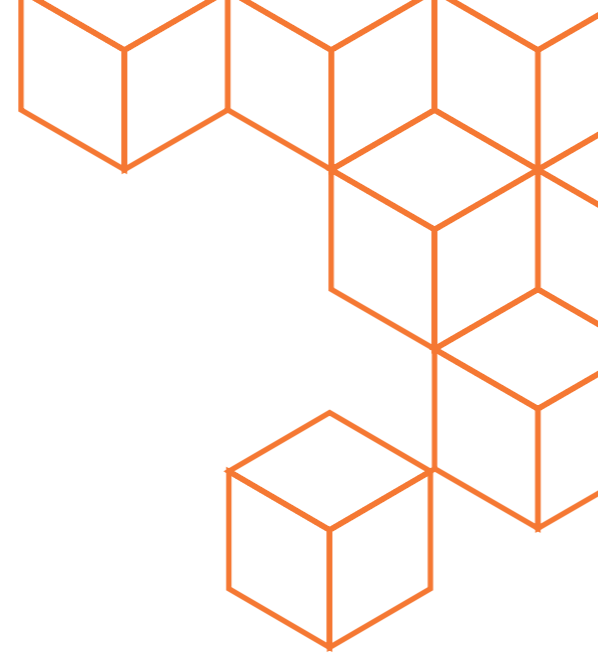
รากฐานความมั่นคง
ทางการเงิน

และการ ดูแล ผู้สูงอายุ แบบ ถ้วนหน้า

ในสังคม
แก่ก่อนรวย
ป่วยก่อนตาย

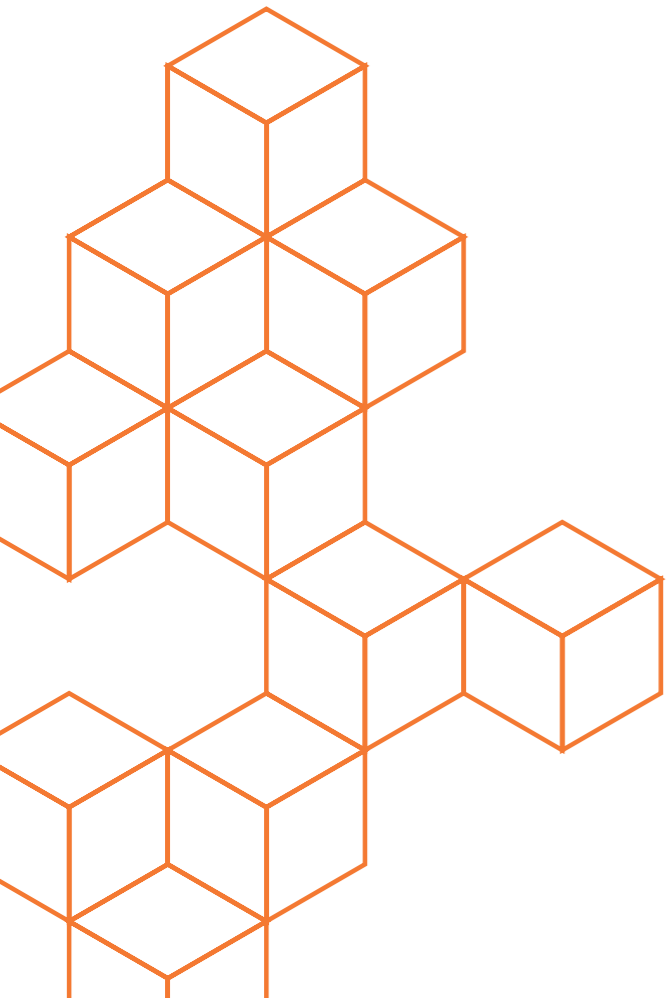

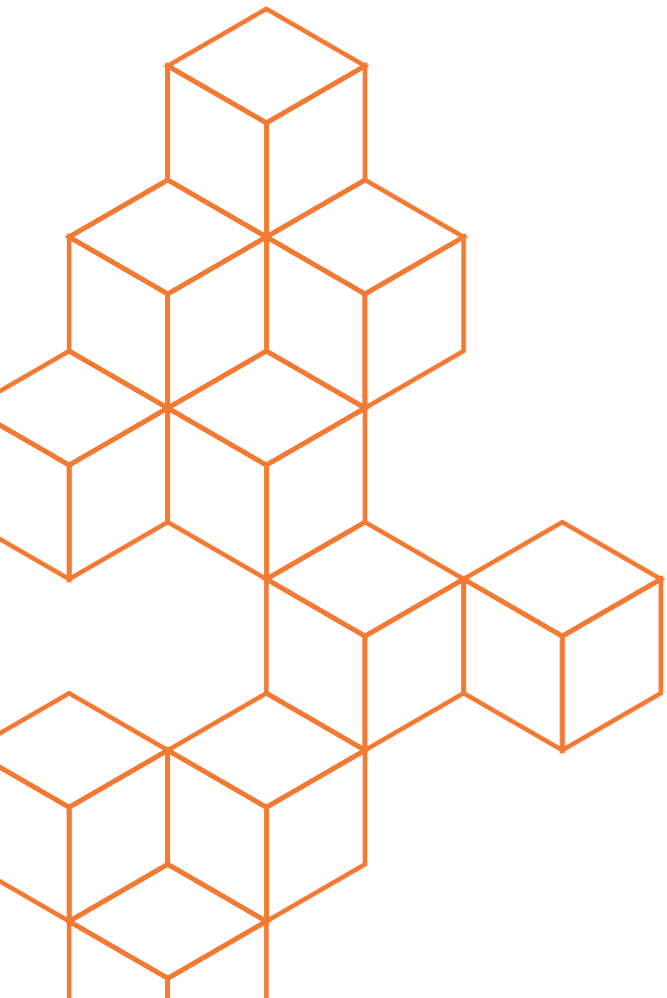
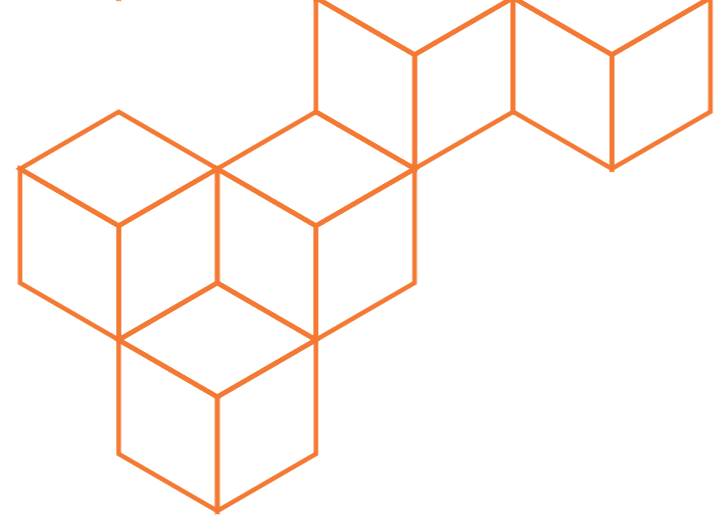
Silver Economy เศรษฐกิจสีเงิน:
จากวิกฤตแก่ก่อนรวย สู่เศรษฐกิจแบบดูแลกันและกัน

Silver Economy เศรษฐกิจสีเงิน:
จากวิกฤตแก่ก่อนรวย สู่เศรษฐกิจแบบดูแลกันและกัน

**รากฐานความมั่นคงทางการเงิน
และการดูแลผู้สูงอายุแบบถ่วงหน้า
ในสังคมแก่ก่อนรวย ป่วยก่อนตาย**

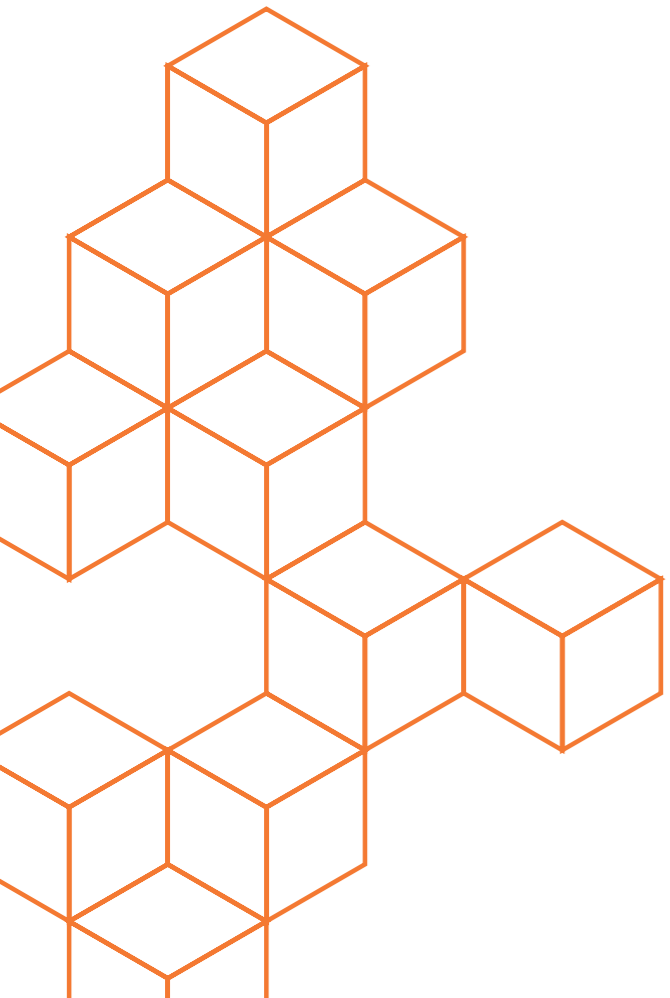
In Focus

- ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาแห่งแรกที่ต้องเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัย การเสียกำลังแรงงานขณะที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มั่นคงทางการเงิน เป็นความท้าทายต่อการยกระดับเศรษฐกิจ งบประมาณ การเงินของประชากรในวัยแรงงาน และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเอง
- ผู้สูงอายुरาวครึ่งหนึ่งไม่มีความมั่นคงทางการเงินพอสำหรับการเกษียณ ร้อยละ 88.5 ไม่สามารถรับต้นทุนผู้ดูแลหากป่วยติดเตียง ทั้งนี้ การดูแลโดยภาคสังคมก็มีข้อจำกัดเพิ่มขึ้น การดูแลจากคู่สมรสซึ่งเป็นกลไกหลัก มีข้อจำกัดทางร่างกาย ลูกหลานก็ช่วยเหลือได้อย่างจำกัดจากจำนวนบุตรที่ลดลงและเศรษฐกิจที่ซบเซา
- มีผู้สูงอายุเปราะบางรอการดูแลมากถึง 1.7 แสนคนในปัจจุบัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแสนคนในสิบปีข้างหน้า รัฐควรแปลงปัญหานี้ให้เป็นการลงทุนและการจ้างงาน เป็นอุตสาหกรรมที่มูลค่ามากถึง 2.9 หมื่นล้านบาท/ปี และสร้างขีดความสามารถด้านสินค้าดูแลผู้สูงอายุต่อได้
- เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่ดูแลกันและกัน รัฐสามารถดำเนินการโดย 1) เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงิน มีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น 2) สร้างหลักประกันภาวะพึ่งพิงให้ผู้สูงอายุทุกคนร่วมสร้างอุตสาหกรรมด้วยเงินสมทบ 200 บาท/เดือน และใช้สิทธิดูแลได้หากตนกลายเป็นผู้เปราะบาง และ 3) การสร้างอุตสาหกรรมการดูแลผู้สูงอายุเปราะบาง ซึ่งสามารถใช้โมเดลชุมชน เอกชน และรัฐผสมผสานกันได้
- การสร้างหลักประกันในการดูแลผู้สูงอายุ จะช่วยป้องกันมิให้ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานต้องปราศจากทางเลือกในการดูแล พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ของตน จนต้องเสียสละอาชีพของตนเอง เวลาของตน และทรัพย์สินของตน เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว และกลายเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมต่อเนื่อง ทั้งต่อสมาชิกผู้นั้น ต่อครัวเรือน และต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมด้วย

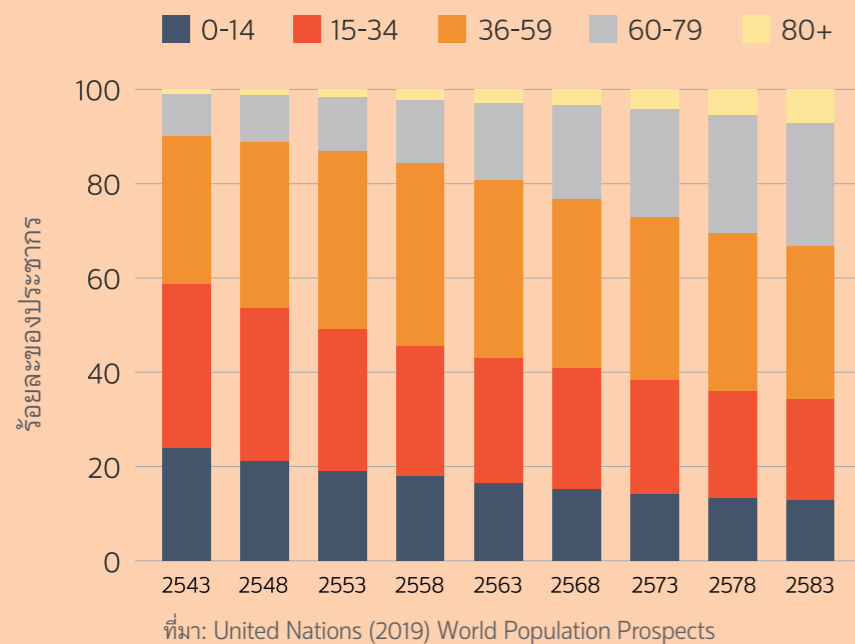
“
รายได้ของคนไทยตามการสำรวจ
มีค่าเฉลี่ยประมาณ 8,400 บาทต่อคนต่อเดือน
แปลว่าคนส่วนใหญ่จะไม่มีเงินออม
พอสำหรับวัยเกษียณ
”

สังคมสูงวัยไทย: แก้ก่อนรวย ป่วยก่อนตาย

รูปที่ 1 สัดส่วนประชากรไทยในแต่ละช่วงวัย

ประเทศไทยเข้าสู่สถานะสังคมสูงวัย มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 11.6 ล้านคน

คิดเป็นร้อยละ 17.6 ของประชากร จากประชากรประเทศ 66.2 ล้านคน¹

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สถานะสังคมสูงวัย คือ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะอัตราการเกิดของไทยลดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งค่าเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2561 ผู้หญิง 1 คนให้กำเนิดทารก 1.52 คน ลดลงจากที่เคยมีค่าสูงถึง 6.2 คนเมื่อราว 60 ปีก่อน² คนรุ่น Baby Boomer ซึ่งเกิดในช่วง พ.ศ. 2489-2507 จึงมีสัดส่วนสูงที่สุดในคนทุกกลุ่มวัย และเมื่อคนกลุ่มนี้กำลังทยอยเข้าสู่วัยเกษียณ ควบคู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สถานะสังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว และกำลังจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super-aged society คือ ผู้มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 20 ของประชากร) ในอีก 10 ปีข้างหน้าตามการประมาณการขององค์การสหประชาชาติในรูปที่ 1

ปกติสังคมสูงวัยเป็นปัญหาของประเทศโลกที่หนึ่ง ซึ่งเศรษฐกิจมีความก้าวหน้า คนมีรายได้สูง ทำให้คนส่วนใหญ่มีความมั่นคงทางการเงินพร้อมสำหรับวัยเกษียณ ยังทำให้ภาครัฐมีพื้นที่ทางการคลังพร้อมต่อการจัดสรรสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและทั่วถึง แต่ประเทศไทยเป็นประเทศโลกที่สาม ซึ่งยังมีความท้าทายทางเศรษฐกิจอยู่มาก และเมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้**ปัญหาสังคมสูงวัยมีความท้าทายกับไทยมากเป็นพิเศษ มีความรุนแรงและเร่งด่วนกว่าที่สังคมไทยโดยทั่วไปให้ความสำคัญ**

1 สำนักงานสถิติแห่งชาติ ตามข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2563
2 สถิติจาก World Bank

ประการแรก

การเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างมากในการยกระดับรายได้และชีวิตความเป็นอยู่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นไทย แต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประเทศมีแรงงานจำนวนมากพอสำหรับการสร้างอุตสาหกรรมและบริการที่มีผลิตภาพสูง อย่างไรก็ตาม การเป็นประเทศสังคมสูงวัย แปลว่าประชากรวัยแรงงานกำลังลดลง

สัดส่วนของประชากรในวัย 15-59 ปีมีสัดส่วนน้อยลงจากร้อยละ 67 เหลือเพียง 64 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และหากพิจารณาแรงงานตอนต้นในช่วงอายุ 15-34 ปี จะพบว่ามีส่วนลดลงจากร้อยละ 30 เหลือร้อยละ 27 ของประชากรเท่านั้น

ที่สำคัญ แรงงานตอนต้นของไทยนั้นมีจำนวนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ จาก 19.5 ล้านคน

เหลือ 17.8 ล้านคนเท่านั้น

งานวิจัยโดยณัฐ พิศลยบุตรและจิระวัฒน์ บั่นเปี่ยมรัฐจาก TDRI ยังแสดงให้เห็นว่าผลิตภาพของแรงงานเริ่มลดลงตั้งแต่อายุเกิน 50 ปี และลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงใกล้ 60 ปี³ ปราชญ์การณ์การหดตัวของจำนวนแรงงานและผลิตภาพที่ต่ำลง จะทำให้ต้นทุนทางด้านแรงงานของธุรกิจสูงขึ้น และอุตสาหกรรมของไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันลดลงโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ทำให้ไม่สามารถยกระดับเศรษฐกิจได้โดยง่าย

3 งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2019 ของ TDRI

ประการที่สอง

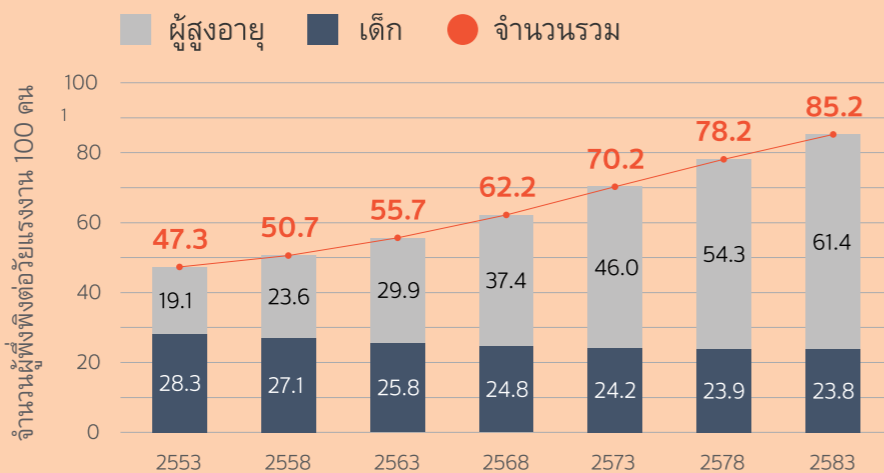
สังคมสูงวัยสร้างความท้าทายทางการคลังอย่างมาก รายได้ของคนไทยตามการสำรวจภาวะสังคมและเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยประมาณ 8,400 บาทต่อคนต่อเดือน แปลว่าคนส่วนใหญ่จะมีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณ ซึ่งผู้สูงอายุตลอดจนผู้ที่กำลังจะเป็นผู้สูงอายุจะต้องพึ่งพาสวัสดิการของรัฐในการดูแลรักษา และการใช้ชีวิตในวัยเกษียณ โดยไทยมีค่าใช้จ่ายด้านระบบสาธารณสุขเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 12 ต่อปีในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา แต่รายได้ต่อคนในระดับต่ำทำให้ประเทศไทยมีฐานภาษีแคบ ตลอดจนรัฐบาลมีรายได้ภาษีน้อยเกินกว่าจะให้การดูแลได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ TDR1 ได้แสดงความกังวลว่ากองทุนด้านการบำนาญของไทยอาจต้องเผชิญหน้าด้านเสถียรภาพภายใน 15 ปีหากไม่มีการปฏิรูประบบภาษี

ประการที่สาม

วัยแรงงานมีภาระรับผิดชอบมากขึ้น ทำให้การเพิ่มจำนวนประชากรวัยเด็ก การยกระดับเศรษฐกิจ และการเพิ่มภาษีเป็นไปได้ยากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร นำมาซึ่งอัตราส่วนการพึ่งพิง (age dependency ratio) ที่สูงขึ้น โดยเมื่อสิบปีก่อน ประชากรวัยแรงงาน 100 คนต้องดูแลเด็กและผู้สูงอายุประมาณ 47 คน อัตราส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 56 คนในปัจจุบัน และอาจพุ่งสูงถึง 70 คนในสิบปีข้างหน้า ทำให้ประชากรวัยหนุ่มสาวเหล่านี้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อดูแลครอบครัว เป็นการลดอัตราการออมและการลงทุน ประชากรเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นการซ้ำเติมความท้าทายต่ออัตราการมีบุตร โครงสร้างประชากร การยกระดับเศรษฐกิจไทยและภาระทางการคลังอีกชั้นหนึ่ง

รูปที่ 2 อัตราส่วนการพึ่งพิงของไทย

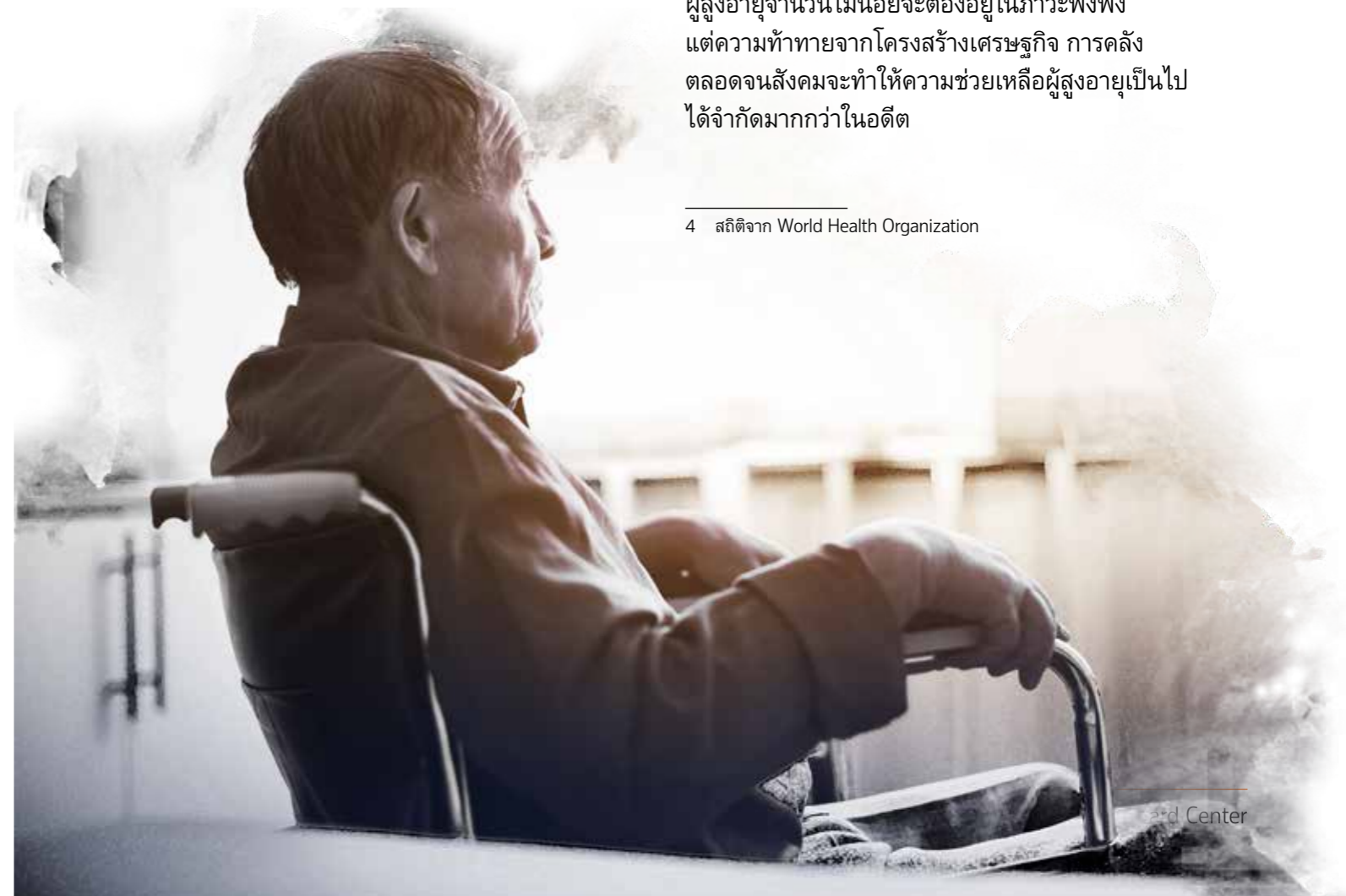

ที่มา: Think Forward Center คำนวณจาก United Nations (2019) World Population Prospects

ประการสุดท้าย

ผู้สูงอายุจะต้องใช้ชีวิตด้วยคุณภาพด้อยลงเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 8 ปี อายุคาดการณของคนไทยอยู่ที่ 75 ปี ในปัจจุบันและยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่ว่าการมีอายุยืนยาวขึ้นนี้อาจต้องอยู่อาศัยด้วยคุณภาพชีวิตที่แยกลง เพราะคนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (Health-adjusted life expectancy) เพียง 67 ปี⁴ แปลว่าผู้สูงอายุโดยเฉลี่ยแล้วจะต้องอยู่อาศัยด้วยคุณภาพชีวิตที่ด้อยลงถึง 8 ปี ซึ่งจะพบปัญหาทางสมรรถนะร่างกายและโรคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยจะต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิง แต่ความท้าทายจากโครงสร้างเศรษฐกิจ การคลัง ตลอดจนถึงสังคมจะให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นไปได้อย่างจำกัดมากกว่าในอดีต

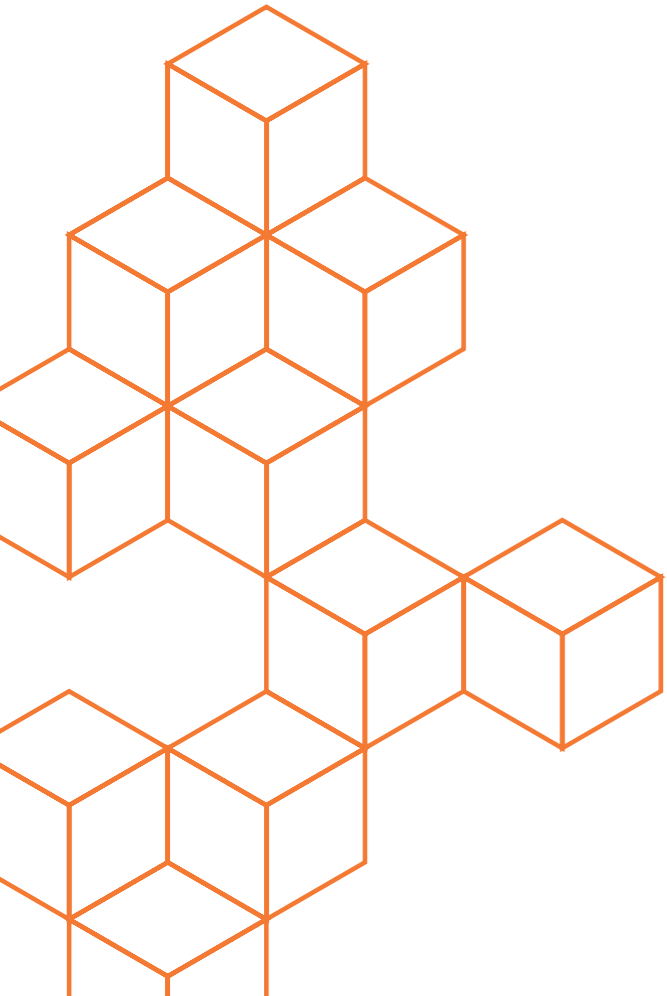
4 สถิติจาก World Health Organization

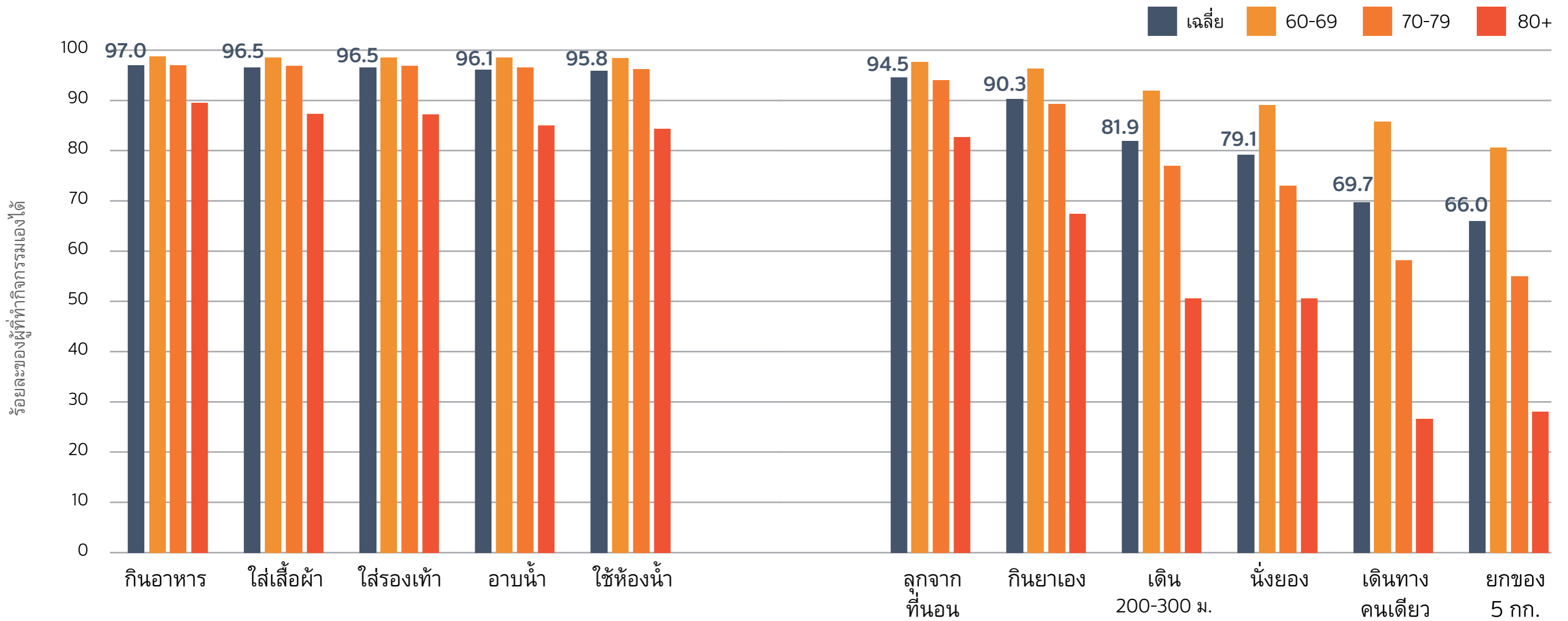

ผู้สูงอายุไทย ต้องเผชิญปัญหา อะไรบ้าง?

“
ผู้สูงอายุไทยจำเป็นต้องหารายได้
เพื่อเลี้ยงตนเอง 48% เลี้ยงครอบครัว 43%
ซึ่งแสดงว่าพวกเขาไม่พร้อมสำหรับการเกษียณ
”

รูปที่ 3 ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

ปัญหาใหญ่ของผู้สูงอายุไทยคือการเดินทาง

ผลการสำรวจผู้สูงอายุของสำนักงานสถิติในปี พ.ศ. 2560 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สามารถดูแลตัวเองในเรื่องพื้นฐานได้ดี อาทิ รับประทานอาหาร ใส่เสื้อผ้า อาบน้ำ ใช้ห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งมีผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตนเองได้มากกว่าร้อยละ 95 อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุจำนวนมากเริ่มมีปัญหาการขยับตัว ตั้งแต่การลุกจากที่นอน การเดินระยะ 200-300 เมตร การนั่งยอง มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 70 ที่สามารถเดินทางคนเดียว และร้อยละ 66 เท่านั้นที่สามารถยกของหนัก 5 กิโลกรัมได้

ดังนั้น ผู้สูงอายุที่ควรมีผู้ดูแลอยู่ข้างกายตลอดเวลา มีอยู่ประมาณ 6 แสนคน และมีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นครั้งคราวในการออกไปทำธุระมากถึง 8 ล้านคน ผู้สูงอายุเหล่านี้จึงต้องได้รับการดูแลจากทางใดทางหนึ่ง กล่าวคือ ครอบครัว สังคมรอบตัว ใช้บริการทางธุรกิจ หรือบุคลากรของภาครัฐ

ปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแลปรนนิบัติมีจำนวนประมาณ 1.6 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้รับการดูแลจากสมาชิก

ภายในครอบครัวเป็นหลัก โดยคู่สมรสเป็นผู้ดูแลปรนนิบัติหลักมากถึงร้อยละ 32.2 รองลงมาคือ บุตรหญิงที่มีการสมรสแล้ว ร้อยละ 30 บุตรหญิงโสดร้อยละ 10.6 บุตรชายสมรสแล้ว ร้อยละ 7 และบุตรชายโสดร้อยละ 5.7 โดยมีเพียงร้อยละ 0.6 เท่านั้นที่มีผู้ดูแลที่เป็นมืออาชีพ

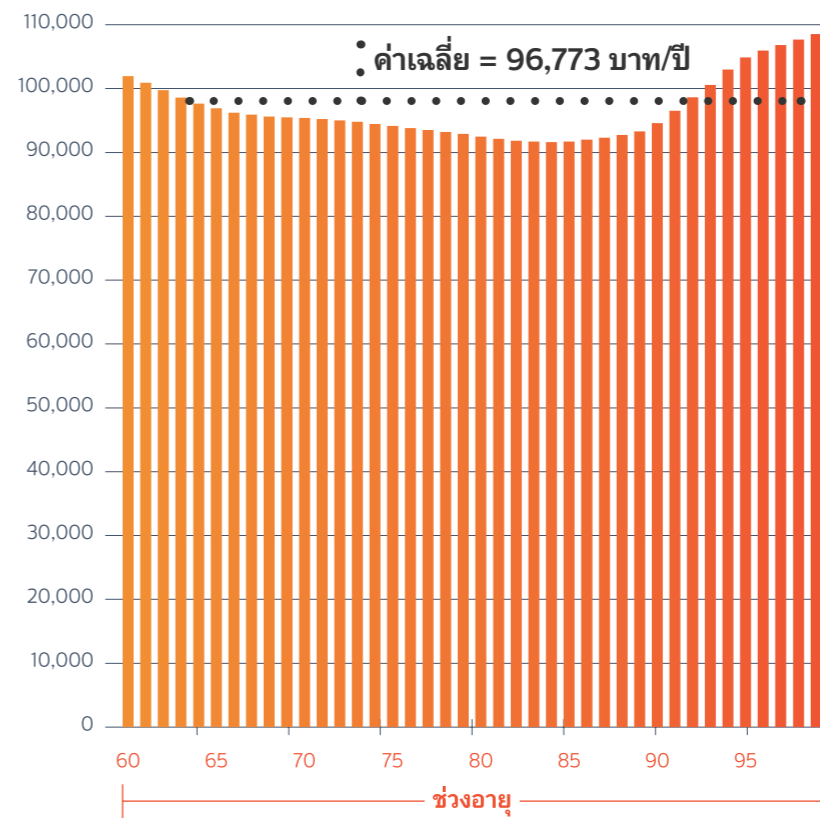

การดูแลปรนนิบัติ ด้วยกลไกทางสังคม แบบปัจจุบันมีข้อจำกัด

การที่ผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแลหลักเป็นคู่สมรสทำให้ทั้งคู่เข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุในเวลาไล่เลี่ยกัน ซึ่งก็จะมีความถดถอยทางด้านพลังกำลังและสุขภาพไปพร้อม ๆ กัน การช่วยเหลือกันเองจึงจำกัดเฉพาะเรื่องพื้นฐานที่ไม่ต้องใช้แรงมากนัก นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ทำให้มีลูกหลานคอยดูแลน้อยลง ตลอดจนอัตราการพึ่งพิงที่สูงขึ้น ส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินของพวกเขา ซึ่งกระทบต่อความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะพวกเขาจะตัดสินใจลาออกจากงานเพื่อมาดูแลผู้สูงอายุ หรือจะจ้างผู้ดูแลมาช่วยเหลือก็ตาม

รูปที่ 4 การบริโภคภาคเอกชนเฉลี่ย (บาท/คน/ปี)

**ผู้สูงอายุ
ส่วนใหญ่
ต้องเผชิญ
ปัญหารายได้
ไม่เพียงพอ
สำหรับ
วัยเกษียณ**

ที่มา: บัญชีกระแสการโอนประชาชาติ พ.ศ. 2560

ข้อมูลจากบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ (National Transfer Account) ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 แสดงให้เห็นว่ารายจ่ายการบริโภคภาคเอกชนของผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 96,773 บาทต่อปี โดยมีค่าสูงในช่วงต้นหลังจากเกษียณจากค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ก่อนจะลดลงเรื่อย ๆ ไปจนถึงอายุ 85 และกลับเพิ่มสูงขึ้นจากค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มอย่างรวดเร็ว แต่ผู้สูงอายุมีแนวโน้มการทำงานและรายได้เฉลี่ยต่อบิลลดลงตลอด บริการการดูแลผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะด้วยการจ้างหรือการใช้บุคคลภายในครอบครัวก็จะต้องเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพย์สินที่ออมมาหรือจากการได้รับเงินโอนเข้า

แม้จะมีผู้สูงอายุร้อยละ 24.5 ที่ต้องการทำงานอยู่ แต่มีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 35.5 ที่ยังคงทำงานอยู่ และผู้สูงอายุจำนวนมากถึงร้อยละ 8.7 ที่ยังทำงานหรือรอฤดูกาลทำงานอยู่ทั้งที่ตัวเองจะไม่ต้องการทำงานแล้ว โดยเหตุผลสำคัญในการทำงาน คือ

1. การที่ยังมีแรงทำงาน
2. จำเป็นต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว (ร้อยละ 48 และ 43 ตามลำดับ) ซึ่งแสดงว่าผู้สูงอายุของไทยไม่พร้อมสำหรับการเกษียณ หรือบางคนอาจไม่สามารถหยุดทำงานได้เลย

Think Forward Center นำข้อมูลการสำรวจ ประชากรสูงอายุมาประเมินความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยใช้ค่าการบริโภคภาคเอกชนเฉลี่ย 96,773 บาท/ปี/คนเป็นเกณฑ์บ่งบอกการใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ โดยนำมาเปรียบเทียบกับรายได้ต่อปีและทรัพย์สินของผู้สูงอายุ รวมทั้งได้คำนึงถึงศักยภาพในการได้รับเงินช่วยเหลือจากในครอบครัว

ผู้สูงอายุร้อยละ 50 ไม่มีความมั่นคงทางการเงินและอีกร้อยละ 17 ยังมีความเสี่ยงมาก

- จากการคำนวณพบว่า
1. กลุ่มที่มีความมั่นคงทางการเงิน มีสัดส่วนร้อยละ 32.6 ของผู้สูงอายุ
  2. กลุ่มมีความเสี่ยงทางการเงินมีสัดส่วน 17.3 ของผู้สูงอายุ
  3. กลุ่มซึ่งไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอ มีสัดส่วนร้อยละ 50.1 ของผู้สูงอายุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้สูงอายุจำนวน 5.7 ล้านคนไม่มีความมั่งคั่งเพียงพอสำหรับวัยเกษียณ และผู้สูงอายุอีกราว 2 ล้านคนยังมีความเสี่ยงทางการเงินอย่างมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุไทย

กลุ่มผู้สูงอายุ	เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคน	จำนวนคน (สัดส่วน)
มั่นคงทางการเงิน	มีลูกและมีเงินออมเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่าย	3.7 ล้านคน (32.6%)
	ไม่มีลูกแต่มีเงินออมสูงกว่าค่าใช้จ่ายมากกว่า 25%	
มีความเสี่ยงทางการเงิน	มีลูกและขาดเงินออมสำหรับค่าใช้จ่ายไม่เกิน 25%	2.0 ล้านคน (17.3%)
	ไม่มีลูกและมีเงินออมมากกว่าค่าใช้จ่ายไม่ถึง 25%	
ไม่มั่นคงทางการเงิน	มีลูกและมีเงินออมไม่พอต่อค่าใช้จ่ายเกิน 25%	5.7 ล้านคน (50.1%)
	ไม่มีลูกและมีเงินออมไม่พอต่อค่าใช้จ่าย	

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

ผู้สูงอายุร้อยละ 88.5 ไม่มีเงินมากพอหากต้องจ้างคนมาดูแลสำหรับภาวะติดเตียง

ผู้สูงอายุมีโอกาสเป็นผู้ป่วยติดบ้านมากถึงร้อยละ 2.1 และมีโอกาสเป็นผู้ป่วยติดเตียงร้อยละ 1.2 หากต้องการให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ จะต้องทำการจ้างผู้ดูแลมืออาชีพ ซึ่งมีต้นทุนค่อนข้างสูง คือ 120,000 บาท/ปี และ 230,000 บาท/ปี ตามลำดับ ซึ่งมีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 77.2 และ 88.5 ที่ไม่สามารถรับค่าใช้จ่ายไหว⁵

ตารางที่ 2 ภาวะติดบ้านติดเตียงและความสามารถในการจ่ายของผู้สูงอายุ

	ติดบ้าน	ติดเตียง
โอกาสเป็น	2.1%	1.2%
ค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)	120,000	230,000
ผู้สูงอายุที่มีเงินไม่พอ	77.2%	88.5%

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 และวรรณ ชาญด้วยวิทย์

ดังนั้น นโยบายในการให้บริการผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงจึงเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งมีความเสี่ยงทางการเงินเช่นนี้ รัฐควรจะต้องเพิ่มบริการผู้สูงอายุในราคาต่ำหรือไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นหลักประกันพ่วงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เมื่อมีเหตุการณ์ให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องอยู่ในสภาวะพึ่งพิง หากมีการวางระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินการได้ดี บริการดังกล่าวจะลดภาระทางการเงินและเวลาให้กับประชากรวัยแรงงาน คงผลิตภาพและการพัฒนานวัตกรรมในประเทศ ซึ่งจะช่วยรักษาแนวโน้มพัฒนาการขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไว้ได้ ตลอดจนเป็นรากฐานในการสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญ (Wellness tourism)

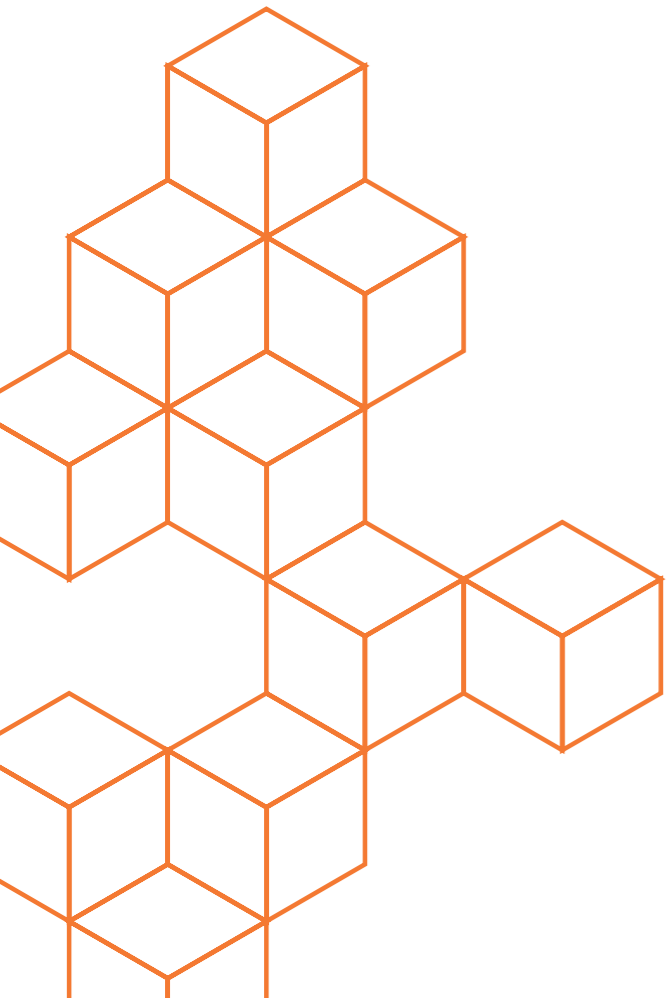
ระบบการดูแล

ผู้สูงอายุ ภาวะพึ่งพิง

“

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุไทยราว 167,827 คน
ที่ควรได้รับการดูแลระยะยาวจากภาครัฐทันที
จากการต้องมีผู้ดูแล แต่ไม่มีเงินออม
หรือต้นทุนทางสังคมเพียงพอ

”

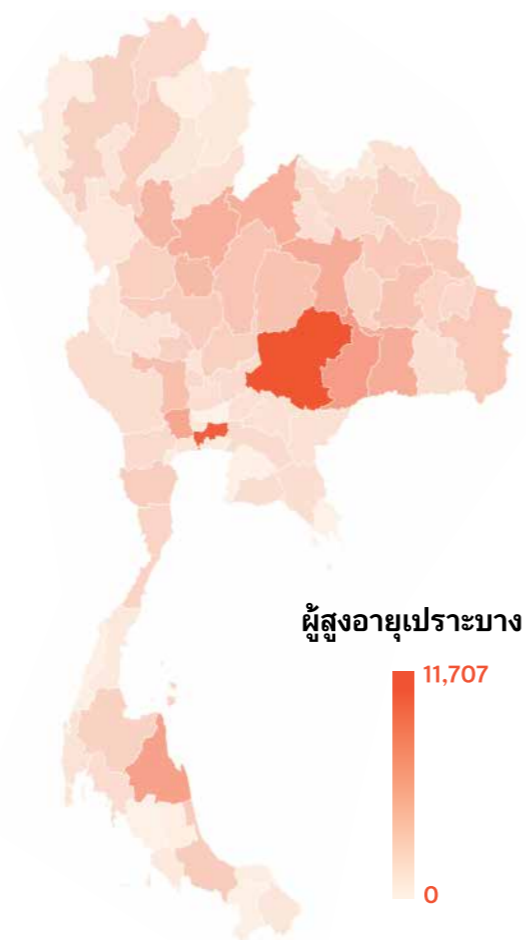
หากจะสร้างบริการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เราต้องทราบก่อนว่ากลุ่มผู้ที่มีโอกาสเข้ามาใช้บริการมีจำนวนเท่าใด และอยู่ที่ไหนบ้าง Think Forward Center ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อหาว่าผู้สูงอายุเปราะบางที่ต้องได้รับการดูแลมีอย่างน้อยเท่าใด โดยมีลักษณะสำคัญคือ

1. เป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความมั่นคงทางการเงินมากพอในการดูแลตนเอง รวมถึงไม่มีสวัสดิการราชการหรือประกันสุขภาพของเอกชน
2. ไม่มีคนรุ่นเด็กกว่าอาศัยอยู่ในครอบครัว จึงไม่สามารถมีใครช่วยดูแลได้อย่างเต็มที่
3. มีภาวะพึ่งพิง ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งหมด

ผู้สูงอายุเปราะบาง มีอยู่มากถึง 167,827 คนทั่วประเทศ

ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร และหัวเมืองตามภูมิภาค ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ไม่มีความมั่นคงทางการเงินและมีทุนทางสังคมไม่สูงนัก มีจำนวนมากที่สุดที่นครราชสีมา กรุงเทพมหานคร บุรีรัมย์ นครศรีธรรมราช และนครปฐมตามลำดับ ผู้สูงอายุเปราะบางส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุเปราะบางในเมืองใหญ่ของภูมิภาคอื่นด้วย อาทิ พิษณุโลก สุโขทัย สงขลา ลำปาง ดังแสดงในรูปที่ 5

รูปที่ 5 แผนที่ผู้สูงอายุเปราะบาง

ที่มา: จำนวนจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

นอกจากนี้ คนที่อายุ 50-59 ปีที่กำลังจะเกษียณมีจำนวนมากถึง 9.8 ล้านคน จากรายได้ในปัจจุบัน กลุ่มใกล้เกษียณอายุจำนวน 2.7 ล้านคน อาจมีความมั่งคั่งไม่เพียงพอที่จะใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพไปจนถึงอายุคาดการณ์ที่ 85 ปี ในกลุ่มนี้มีประมาณ 3.6 แสนคนที่ไม่มียุทธมาเติมเต็มความมั่นคงทางการเงินให้ และเมื่อคำนวณอัตราการพึ่งพิง จึงคาดได้ว่าจะมีคนอีกราว 1 แสนคน ที่จะกลายเป็นผู้เปราะบางที่จะต้องได้รับการดูแลช่องทางอื่น

ระบบหรืออุตสาหกรรมดูแลผู้สูงอายุนี้มีมูลค่ามากถึง 2.9 หมื่นล้านบาทต่อปี เมื่อดำเนินค่าใช้จ่ายการบริโภคภาคเอกชนประมาณ 84,831 บาท/คน/ปี รวมกับค่าใช้จ่ายจากการดูแลระยะยาวหากทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ประมาณ 24,000 บาท/คน/ปี (ซึ่งเป็นอัตราต่ำสุดในท้องตลาด) แต่การจะเริ่มต้นอุตสาหกรรมดังกล่าวยังต้องดำเนินการหลายอย่าง รัฐจะต้องช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสามารถทางการเงินสามารถเข้าถึงบริการได้ และยังคงมีการสร้างบริการให้เกิดขึ้นจริง และกระจายตัวสอดคล้องกับพื้นที่

ในรูปที่ 5 ซึ่งจะต้องมีมาตรฐานทั้งด้านที่อยู่อาศัย ทักษะผู้ดูแล และการทำระบบเชื่อมโยงข้อมูลทางการแพทย์

รัฐควรใช้โอกาสดังกล่าวในการแปลงปัญหาแก่ก่อนรวยและป่วยก่อนตายของไทยให้กลายเป็นการลงทุน

แปลงความท้าทายเป็นเศรษฐกิจและการจ้างงาน เพื่อแก้ปัญหาสังคม การจ้างงาน และวางรากฐานธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุเพื่อรองรับความต้องการจากต่างชาติในอนาคตไปในตัว

1

การสร้าง ความมั่นคง ให้กับ ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมากถึงครึ่งหนึ่งของไทยไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอทำให้ปัญหาซับซ้อน เพราะนอกจากผู้สูงอายุเหล่านี้จะไม่สามารถรักษาคุณภาพชีวิตตนเองได้แล้ว ยังทำให้ธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุยังจำกัด เฉพาะผู้มีกำลังซื้อสูง เช่น แอสสิริ โฮม แคร์ ราคา 20,000 บาท/เดือน, สวางคินเวศ สภากาชาดไทย มีราคาห้อง 650,000-2,000,000 บาท และค่าใช้จ่ายส่วนกลาง 2,500 บาท/เดือน, โรงพยาบาลผู้สูงอายุ กล้วยน้ำไท 2 ราคาเริ่มต้น 30,000 บาท/เดือน เป็นต้น ราคาดังกล่าวนี้เป็นราคาที่ผู้สูงอายุร้อยละ 80-90 ไม่สามารถจ่ายได้ดังที่แสดงไปใน **ตารางที่ 2** แต่หากคิดว่าอุตสาหกรรมการดูแลผู้สูงอายุเป็นแนวทางการพัฒนาที่จำเป็น รัฐก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการสร้างอุตสาหกรรมได้หลายวิธีที่อาจใช้แยกกัน หรือประกอบกันก็ได้

1.1 เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

หากเราใช้ค่าใช้จ่าย 96,773 บาทต่อปี เป็นมาตรฐานการใช้ชีวิตสูงวัยอย่างมีคุณภาพ จะพบว่าผู้สูงอายุของไทยยังมีความมั่นคงทางการเงินไม่เพียงพออย่างมาก โดยกลุ่มที่ไม่มั่นคงทางการเงินยังขาดทรัพยากรเพื่อการเลี้ยงชีพมากถึง 50,000 บาท/คน/ปี ทางเลือกหนึ่งที่เป็นไปได้คือรัฐเข้ามาเพิ่มสวัสดิการผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุเหล่านี้

Think Forward Center ได้ทำการประเมินความมั่นคงทางการเงินหากมีการปรับมูลค่าเบี้ยสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากเดิม 600 บาท/เดือนให้สูงขึ้นเป็น 1,000 บาท, 2,000 บาท และ 3,000 บาท/เดือน ซึ่งทำให้เห็นว่าจะมีผู้สูงอายุที่หลุดจากความไม่มั่นคงทางการเงินร้อยละ 2.8, 11.3 และ 19.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความมั่นคงทางการเงินเมื่อปรับสวัสดิการ

ร้อยละของผู้สูงอายุตามสวัสดิการแต่ละระดับ	กลุ่มผู้สูงอายุ			
	มั่นคงทางการเงิน	มีความเสี่ยงทางการเงิน	ไม่มั่นคงทางการเงิน	ภาวะยากจน
600 บาท (เดิม)	32.6%	17.3%	50.1%	6.7%
1,000 บาท	34.3%	18.4%	47.3%	4.9%
2,000 บาท	38.8%	22.4%	38.8%	2.0%
3,000 บาท	44.1%	25.5%	30.4%	1.0%

ที่มา: Think Forward Center คำนวณจากการสำรวจประชากรสูงอายุ พ.ศ. 2560

การเพิ่มเบี้ยยังชีพนี้ช่วยเพิ่มความสามารถให้ผู้สูงอายุที่กำลังซื้อสำหรับบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยรัฐอาจ

หักเงินผู้สูงอายุที่ใช้บริการ และนำส่งให้กับผู้ประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาดำเนินการได้โดยตรง สำหรับผู้สูงอายุท่านอื่นที่ไม่ต้องรับบริการก็ยังสามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่ายใช้สอยเพื่อซื้อสินค้าบริการ รวมถึงการดูแลสุขภาพของตนเองได้ดียิ่งขึ้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การเพิ่มเบี้ยยังชีพจะต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นมากถึง 5.6 หมื่นล้านบาท, 1.9 แสนล้านบาท และ 3.3 แสนล้านบาทต่อปีตามลำดับ ตามจำนวนผู้สูงอายุในปัจจุบัน และเมื่อโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไป จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด เพิ่มภาระทางการคลังด้านผู้สูงอายุอีกประมาณร้อยละ 40 ในเวลา 10 ปี

1.2 สร้างหลักประกัน สำหรับการใช้บริการดูแลผู้ สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

จากข้อมูลเราพบว่าในปัจจุบันมีผู้สูงอายุราว 167,827 คน ที่ควรได้รับการดูแลระยะยาวจากภาครัฐทันที เพราะพวกเขาเหล่านั้นต้องการคนมาดูแล แต่ไม่มีเงินออมหรือทุนทางสังคมเพียงพอ อย่างไรก็ตาม คนจำนวน 167,827 คนในปัจจุบัน และที่อาจจะเพิ่มเป็น 3 แสนในอนาคตนี้คิดเป็นเพียงร้อยละ 1.5 ของประชากรในวัยเดียวกันเท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่รัฐจะใช้วิธีการสร้างหลักประกัน กล่าวคือ การหักเงินจำนวนน้อยจากทุกคน แต่เมื่อใครมีความต้องการใช้บริการก็มีสิทธิที่จะเบิกค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้ทันที

หากตั้งต้นด้วยการดูแลในระดับชุมชนย่อย คือมีผู้ดูแล 1 คนสำหรับผู้ป่วยประมาณ 3-4 คน นำจะมีต้นทุนค่าดูแลแบบรวมทุกอย่างประมาณ 9,000 บาท/เดือน/คน การใช้เบี้ยยังชีพจากผู้สูงอายุทุกคนร่วมสมทบประมาณ 150 บาท/เดือน จะสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ที่มีความจำเป็นแล้ว และหากรัฐมีความกังวลว่าภาระทางการคลังจากการดูแลจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วดังที่เสนอไปก่อนหน้านี้ ก็อาจเก็บเพิ่มเป็น 200 บาท/เดือนก็ได้

รูปที่ 7 ตัวอย่างความเป็นไปได้ทางการคลังของหลักประกันผู้สูงอายุเปราะบาง

รายรับหักจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	จำนวนเงินที่ต้องใช้ดูแลผู้สูงอายุเปราะบาง
<p>หักภาคคนละ</p> <p>๒๐๐ บาท /เดือน/คน</p>	<p>ผู้ดูแล 1 คน : ผู้ป่วยประมาณ 3-4 คน</p> <p>ต้นทุนค่าดูแล 9,000 บาท /เดือน/คน</p>
<p>11.6 ล้านคน x 200 บาท/คน/เดือน</p> <p>= 2,320 ล้านบาท/เดือน</p>	<p>0.17 ล้านคน x 9,000 บาท/คน/เดือน</p> <p>= 1,530 ล้านบาท/เดือน</p>

2,320 - 1,530 = คงเหลือ 790 ล้านบาท/เดือน
สามารถรองรับการสูงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและการมีผู้สูงอายุเปราะบางในสัดส่วนสูงขึ้นได้

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

ทั้งนี้ การสร้างหลักประกันดังกล่าวสามารถทำควบคู่ไปกับการเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้กระทบกับความสามารถในการจ่าย และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยทั่วไป รวมถึงเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานต้องปราศจากทางเลือกในการดูแล พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ของตน จนต้องเสียสละอาชีพ เวลา และทรัพย์สินของตน เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว และกลายเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมต่อเนื่อง ทั้งต่อสมาชิกผู้นั้น ต่อครัวเรือน และต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมด้วย

2

การสร้างบริการ ดูแลผู้สูงอายุ ภาวะพึ่งพิง

ในด้านการสร้างบริการ รัฐสามารถดำเนินนโยบายได้หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมระบบชุมชน การดำเนินการเอง หรือการส่งเสริมให้มีภาคเอกชนเข้ามาให้บริการในราคาที่จับต้องได้

2.1 โมเดลหนึ่งที่เป็นไปได้คือการดูแลส่วนบุคคล ให้ผู้ดูแลเข้าไปดูแล ผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงตาม บ้านเรือน

การให้บริการในลักษณะนี้เหมาะกับการดูแลตนเองภายในชุมชน ข้อดีของรูปแบบนี้ คือ การเข้าถึงผู้สูงอายุเปราะบางในทุกพื้นที่ได้ แต่ก็ยังต้องเผชิญปัญหาเช่น ความจำเป็นต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และต้นทุนในการให้การดูแลลักษณะดังกล่าวจะสูง กล่าวคือ ราว 9,000 บาท/คน/เดือน ในขณะที่การดูแลในลักษณะที่เป็นกิจการขนาดใหญ่อาจลดต้นทุนในการดูแลลงเหลือ 5,000 บาท/คน/เดือน (ปัจจุบันอัตราต่ำสุดคือ 2,000 บาท/คน/เดือน แต่ก็แลกมาด้วยคุณภาพการดูแลเช่นกัน) ดังนั้น แม้ว่ารูปแบบชุมชนจะช่วยเรื่องการเข้าถึงได้ แต่คงต้องใช้ร่วมกับรูปแบบการดูแลขนาดใหญ่ เพื่อให้มีทางเลือกสำหรับคนที่มีความต้องการหลากหลายและให้บริหารต้นทุนได้

2.2 การให้รัฐเป็นผู้ให้ ดำเนินการเป็นอีก รูปแบบหนึ่ง โดยรัฐ เข้ามาจัดการสถานที่ดูแล ผู้สูงอายุเปราะบาง ขนาดใหญ่และให้บริการ ด้วยตนเอง

การให้บริการนี้จะเป็นรัฐส่วนกลางดำเนินการเองหรือมอบอำนาจและทรัพยากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเป็นผู้บริหารก็ได้ แต่เมื่อรัฐเข้ามาให้บริการก็จะมีข้อจำกัดต่อการให้บริการ เช่น สถานที่ให้บริการอาจห่างไกลผู้สูงอายุเปราะบางบางคน หรือมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การให้บริการโดยรัฐยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถและนวัตกรรม

2.3 อีกโมเดลหนึ่ง คือ การสร้างผู้ดูแลผู้สูงอายุขึ้นมา ในภาคเอกชนในราคาที่เข้าถึงได้

ในด้านอุปสงค์ รัฐมีการดำเนินการเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้สูงอายุตามข้อเสนอข้างต้นแล้ว แต่ในด้านอุปทาน รัฐสามารถใช้มาตรการจูงใจให้เอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจการให้บริการผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง โดยรัฐจะต้องมีการกำหนดราคาที่สามารถเข้าถึงได้ (เช่น ไม่เกิน 5,000 บาท/คน/เดือน) มาตรฐานสถานที่ มาตรฐานของผู้ดูแล เพื่อเข้ารับมาตรการความช่วยเหลือ

- มาตรการทางด้านภาษีในการกระตุ้นการลงทุนของเอกชน (เช่น การกำหนดอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสีเขียว BOI)

- รัฐอาจให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) เช่นเดียวกับมาตรการพยุงเศรษฐกิจที่ทำในปัจจุบัน แต่เติมทิศทางให้กับธุรกิจให้มีการปรับตัวไปสู่ธุรกิจที่มีศักยภาพในการเติบโตสูงในอนาคต โดยต้องมีการวางรากฐานปัจจัยสนับสนุนและเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจน

- มาตรการการเติมทุนโดยภาครัฐ (capital financing) ซึ่งเป็นมาตรการที่มีการพูดถึงกันมากในช่วงวิกฤตโควิด-19 และมีการใช้ในต่างประเทศเพื่อพยุงธุรกิจที่ได้รับผลกระทบหนัก ซึ่งเมื่อรัฐเข้าไปเติมทุนก็จะสามารถกำหนดทิศทางต่าง ๆ ได้มากขึ้น โดยควรใช้จังหวะดังกล่าวเพื่อเปลี่ยนธุรกิจที่จะไม่สอดคล้องกับโลกหลังโควิด-19 เพื่อมาสร้างคุณค่าด้วยการแก้ปัญหาภายในประเทศ

ช่วงการแพร่ระบาดและการฟื้นตัวจากโควิด-19 เป็นช่วงเวลาในการลงทุนสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวที่ดี เพราะสามารถใช้ประโยชน์จากการแปลงสินทรัพย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งซบเซามาเป็นระยะเวลานานและอาจยังไม่สามารถฟื้นตัวเต็มที่ภายในระยะเวลา 2 ปีนี้ โดยเมื่อปี พ.ศ. 2562 ไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมากถึง 77 ล้านคน สร้างรายได้การท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 1.4 แสนล้านบาท มีอัตราการเข้าพักโรงแรมทั่วประเทศราวร้อยละ 71 ในขณะที่ตัวเลขประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ว่านักท่องเที่ยวต่างชาติอาจกลับมาเพียง 8 ล้านคนในปี 2565 ท่องพักทั่วประเทศไทยที่มีอยู่มากถึง 7.8 แสนห้อง⁶ กำลังจะเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ซึ่งจะมีผู้ประกอบการที่พักรวมจำนวนมากต้องปรับตัวขนานใหญ่

การแปลงสินทรัพย์จำนวน 2-3 แสนห้องให้เป็นอุตสาหกรรมดูแลผู้สูงอายุจึงมีความเป็นไปได้สูง

โดยที่ภาครัฐต้องใช้จังหวะดังกล่าวในการกระตุ้นการปรับตัวทางธุรกิจ โดยเฉพาะเพื่อการตอบโจทย์ความท้าทายภายในประเทศ ซึ่งลักษณะของการให้บริการไม่ได้แตกต่างจากเดิมมากนัก และธุรกิจที่พักรวมจำนวนมากยังอยู่ตามหัวเมืองใหญ่ สอดคล้องกับจำนวนผู้เปราะบาง

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการดำเนินการ เช่นนี้ คือการที่รัฐจะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ รวมถึงการเข้าไปตรวจสอบมาตรฐาน จึงไม่สามารถดำเนินการทั้งประเทศพร้อมกันได้ Think Forward Center จึงมีความเห็นว่ารัฐอาจใช้พื้นที่บางแห่ง อาทิ นครราชสีมา ขอนแก่น พิษณุโลก หรือสงขลา เป็นพื้นที่ทดลอง (Sandbox) ในการดำเนินนโยบายอุตสาหกรรม เพื่อสร้างบริการที่ตอบโจทย์ปัญหาของประเทศผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่รัฐก็สามารถสร้างนโยบายอุตสาหกรรมสำหรับสินค้าขึ้นอีกชุดหนึ่ง ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดผลประโยชน์อย่างมาก ต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจ้างงาน ศักยภาพในการส่งออกสินค้าและบริการ และมีทิศทางการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3

การพัฒนา อุตสาหกรรม เกี่ยวเนื่อง

อุตสาหกรรมการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงเป็นรากฐานการผลิตสินค้าเพื่อดูแลผู้สูงอายุเพื่อส่งออก เพราะการลงทุนในอุตสาหกรรมต้องยกระดับมาตรฐานการดูแลด้วยการปรับเปลี่ยนเครื่องมือเครื่องใช้และเฟอร์นิเจอร์ให้เป็นแบบอารยสถาปัตยกรรม (Universal design) เพื่อลดอุบัติเหตุและอำนวยความสะดวกในการใช้งาน อาทิ ราวจับกันลื่น กระเบื้องกันลื่น เตียงอัจฉริยะ เซนเซอร์ตรวจจับความเคลื่อนไหว สุขภัณฑ์ รางระบายน้ำ ซึ่งช่วยให้ที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับสภาวะร่างกายของผู้สูงอายุ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ไทยก็สามารถพัฒนาสินค้าเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอื่น ๆ เช่น รถเข็น แผ่นรองกันเปื้อน ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ ชุดอุปกรณ์วัดความดันและเบาหวาน อุปกรณ์ตรวจวัดชีพ (Wearable device) รองเท้าเพื่อสุขภาพ หุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุ เทคโนโลยีสมาร์ทโฮมสั่งการเครื่องใช้ในบ้าน ตลอดจนอาหารที่รับประทานง่ายและให้พลังงานแบบที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เป็นการสร้างขีดความสามารถก่อนที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่นจะให้ความสนใจในเรื่องเหล่านี้ เช่นกัน ทั้งนี้ Think Forward Center จะนำเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และธุรกิจเหล่านี้ในรายงานฉบับต่อไป

ภาพโฆษณานวัตกรรม
เก้าอี้ไม้เท้าชื่อ Ta-Da Chair ▶

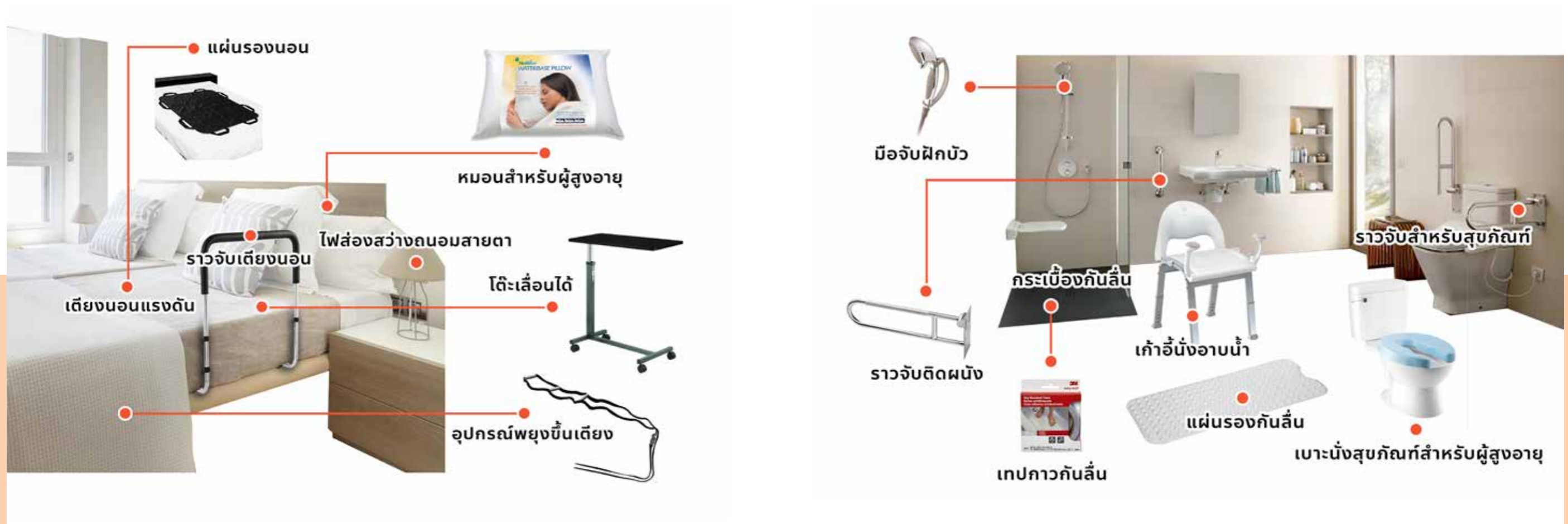
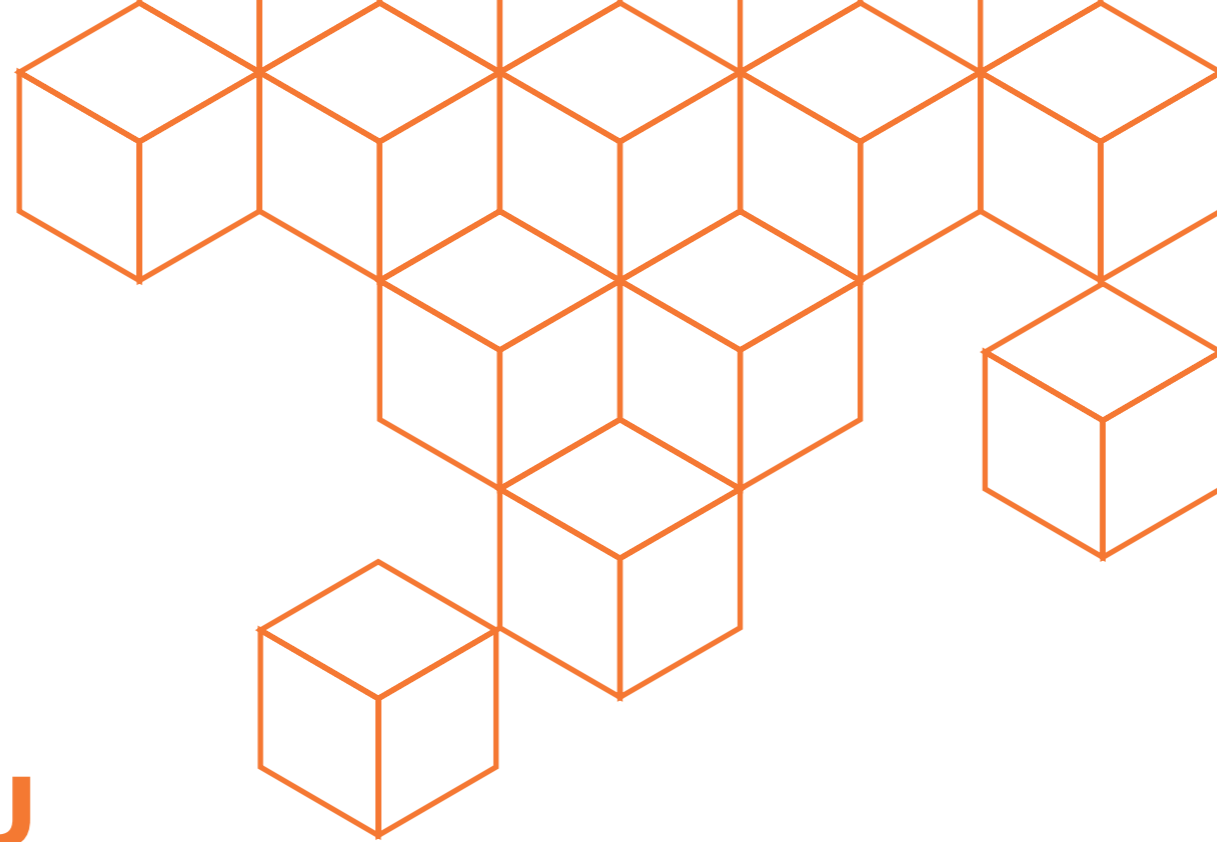

ธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุยังสร้างกลุ่มแรงงานทักษะแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการดูแลผู้สูงอายุ การทำกายภาพบำบัด นักกำหนดอาหาร การออกแบบและการสร้างนวัตกรรมสินค้าเพื่อสุขภาพ ซึ่งธุรกิจดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงมีศักยภาพในการสร้าง Pool ของทักษะเฉพาะเหล่านี้ และสามารถต่อยอดให้กับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism)

ที่อยู่อาศัย สำหรับผู้สูงอายุ

ห้องนอนสำหรับผู้สูงอายุ

ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

สินค้าดูแลสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุ

ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับผู้สูงอายุ

อาหารสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อ/ลือสำหรับผู้สูงอายุ

ผ้าอ้อมผู้ใหญ่

ครีมดูแลผิว

สินค้าดูแลสุขภาพ

เครื่องวัดออกซิเจนในเลือด

เครื่องวัดน้ำตาลในเลือด

ยาบำรุงสำหรับผู้สูงอายุ

เบาะรองนอนเอน

แผ่นรองเท้า

รองเท้าสุขภาพ

รองเท้าสำหรับผู้สูงอายุ

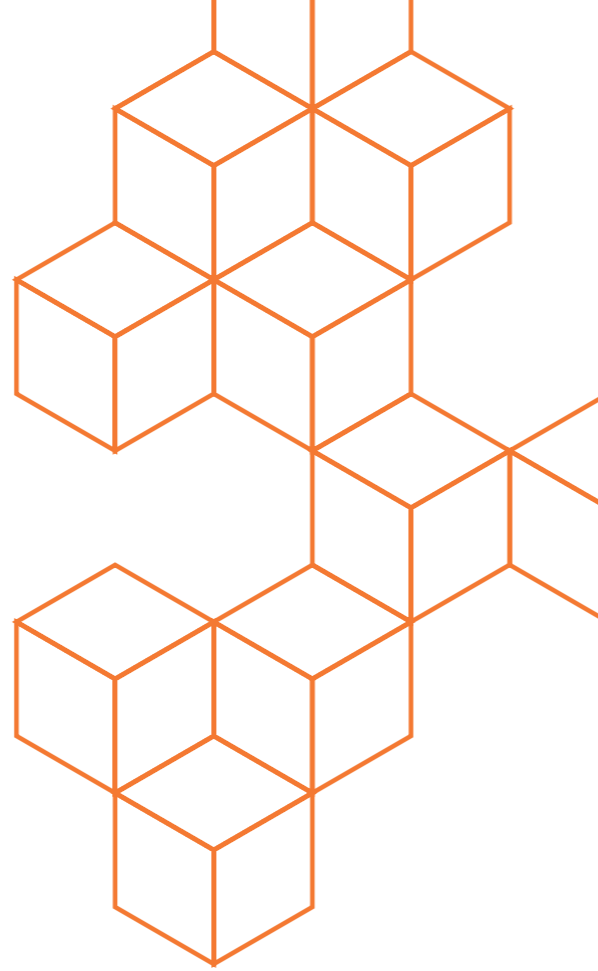

สรุป

การเข้าสู่สังคมสูงวัยสร้างความท้าทายในการยกระดับเศรษฐกิจไทยจากกำลังแรงงานลดลง ประชากรจำนวนมากเข้าสู่วัยเกษียณโดยไม่มี ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งกระทบต่อประมาณการคลัง และทรัพยากรของวัยแรงงานที่ต้องเลี้ยงดูผู้อื่นมากขึ้น เป็นการรับมือกับปัญหาของโลกที่หนึ่งขณะที่ยังเป็น ประเทศโลกที่สาม ถึงแม้การดูแลผู้สูงอายุจะใช้กลไก ทางสังคมเป็นหลัก แต่ก็มีผู้สูงอายุจำนวน 1.7 แสนคน ที่อยู่ในภาวะเปราะบางที่ขาดทรัพยากรและสมาชิก คราวเรือนที่ช่วยดูแลได้อย่างเต็มที่ และยังอาจเพิ่มขึ้น อีก 1 แสนคนภายในระยะเวลาเพียง 10 ปี

รัฐสามารถดำเนินนโยบายเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ยังสามารถ สร้างหลักประกันทางสังคมมาดูแลผู้สูงอายุ เปราะบางและผู้ที่อยู่เป็นในอนาคต เพื่อสร้าง อนาคตกรรมการดูแลขึ้นด้วยความช่วยเหลือจาก ทั้งสังคม และรัฐอาจใช้นโยบายอุตสาหกรรมระดับ ท้องถิ่นกระตุ้นให้ภาคเอกชนปรับตัวในพื้นที่นำร่อง บางแห่งก่อน หากรัฐดำเนินนโยบายได้อย่าง ถูกต้อง จะสามารถแปลงความท้าทายนี้ให้เป็น อนาคตกรรมที่มีมูลค่ามากถึง 2.9 หมื่นล้านบาท/ปี พร้อมยกมาตรฐานและสร้างขีดความสามารถ สำหรับการส่งออกสินค้าและการท่องเที่ยวสำหรับผู้ สูงอายุซึ่งจะเป็นกำลังซื้อหลักของโลกในอนาคต

Think Forward Center

ศูนย์นโยบายเพื่ออนาคต

Think Forward Center หรือศูนย์นโยบายเพื่ออนาคต เป็นหน่วยงานของพรรคก้าวไกล ที่ทำหน้าที่ศึกษา รับผิดชอบ แลกเปลี่ยน วิเคราะห์ และพัฒนาแนวทางและข้อเสนอแนะนโยบายต่างๆ เพื่ออนาคตของสังคมประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าและเท่าเทียม

ติดต่อเรา

ชั้น 3 อาคารอนาคตใหม่
167 รามคำแหง 42 ถนนรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ
กรุงเทพมหานคร 10240

 thinkforwardcenter@moveforwardparty.org

 [ThinkForwardCenter](https://www.facebook.com/ThinkForwardCenter)

 [@thinkforwardmfp](https://twitter.com/@thinkforwardmfp)

**THINK
FORWARD
CENTER**

